

NORGES VASSDRAGS- OG ENERGIDIR NVE

Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Saksbeh./tlf.nr.: Bjørg Bogstrand/40221832

Deres ref./Deres dato: /

Vår ref.: 18/00408-1

Vår dato: 14.03.2018

Søknad om dispensasjon fra tilknytningsplikten

Statnett søker dispensasjon fra å bygge 420 kV nett for 175 MW vindkraft i Øst-Finnmark

Statnett søker med dette dispensasjon fra tilknytningsplikten i henhold til energiloven § 3-4 2. ledd og energilovforskriften § 3-4 5. ledd. Søknaden gjelder for resterende kapasitet på konsesjonsgitte vindkraftprosjekter i Øst-Finnmark. Finnmark Kraft med Hamnefjell vindkraftverk og Varanger Kraft med Raggovidda vindkraftverk har endelig konsesjon i Øst-Finnmark. Begge vindkraftverkene har satt i drift et første byggetrinn. Når 420 kV-ledningen Balsfjord-Skillemoen er ferdigstilt, kan ytterligere 50 MW knyttes til, forutsatt mindre tiltak i transmisjonsnettet. Denne kapasiteten er tildelt Raggovidda vindkraftverk, og de kan dermed gjennomføre andre byggetrinn.

Grunnlaget for dispensasjonssøknaden er at Statnett ikke vurderer de nødvendige nettinvesteringene i transmisjonsnettet for å knytte til vindkraften som samfunnsmessig rasjonelle. Kostnadene for utbyggingen er mye høyere enn de forventede nyttevirkningene vi ser i dag.

Vi jobber videre med et initiativ som kan endre samfunnsøkonomien i prosjektet. Dersom det kommer storstilt vindkraftutbygging i nord, vil dette på sikt alene kunne gjøre nettinvesteringer lønnsomme. Statnett samarbeider derfor med Svenska Kraftnät og Fingrid, og vil i løpet av 2019 komme med en ny nordisk nettplan der vi blant annet ser på økt kapasitet mellom Finnmark og Finland. Statnett har også, parallelt med dispensasjonssøknaden, tatt initiativ til å se nærmere på mulige forbruksbehov som vil kunne gi grunnlag for utbygging, og vil gjøre en oppdatert vurdering i etterkant av denne prosessen, trolig mars 2019. Flere statlige aktører vil være involvert i dette arbeidet.

Nettselskapenes tilknytningsplikt og dispensasjonsadgang

Statnett viser til tilknytningsplikten i energiloven § 3-4, og energilovforskriften § 3-4. I henhold til tilknytningsplikten har nettselskapene plikt til å tilknytte ny produksjon, og om nødvendig gjøre de investeringene i egne nettanlegg som tilknytning av produksjonsprosjektet utløser. Plikten til å investere gjelder også eventuell overliggende nettkonsesjonær. I dette tilfellet er Statnett overliggende konsesjonær, da vindparkene har sin tilknytning i underliggende nett.

Når tiltaket ikke er samfunnsmessig rasjonelt kan nettselskapene søke NVE om dispensasjon fra tilknytningsplikten, jf. energilovforskriften § 3-4 5. ledd. Statnett oppfatter at en eventuell dispensasjon fra tilknytningsplikten er midlertidig. Den gjelder under de forutsetninger som følger av dispensasjonen. Dersom forutsetningene endres, for eksempel ved forbruksetableringer, vil det kunne medføre at dispensasjonen faller bort og nettselskapets plikt til å tilknytte den planlagte produksjonen gjenoppstår. Gitt endelig konsesjon fra myndighetene, vil da nettinvesteringen kunne gjennomføres og produsentene får nettilknytning.

Statnett har ikke grunnlag for å søke konsesjon på Skaidi-Varangerbotn nå

Vi har vurdert tiltak både enkeltvis og i kombinasjon. For å få nok kapasitet til å kunne knytte til vindkraftverkene med konsesjon, ser det ut til at det er nødvendig med en ny 420 kV-forbindelse, enten vest-øst gjennom Finnmark eller gjennom de nordlige delene av Finland og inn i Finnmark. Det vil ikke gi nok kapasitet med ny ledning inn til Øst-Finnmark på 132 kV. På norsk side utpeker Skaidi-Varangerbotn seg som det beste alternativet. Tiltaket er beskrevet i meldingen fra 2010¹ og analysen "Kraftsystemet i Finnmark – Analyse av behov og tiltak etter 2020"²

Vi har i tidligere analyser konkludert med at det ikke er samfunnsøkonomisk lønnsomt å bygge ut 420 kV-nett gjennom og ut av Finnmark for vindkraft alene. Den vedlagte analyserapporten, "Vindkraft i Nord – Muligheter og konsekvenser", bekrefter dette på ny. Konsesjonsgitt vindkraft vil være utløsende for tiltaket 420 kV nett fra Skaidi til Varangerbotn. Vi vurderer forsyningsikkerheten i området som god. Pågående bygging av 420 kV-ledning fra Balsfjord til Skillemoen, samt nylig beslutning om å videreføre ledningen til Skaidi, bedrer forsyningen ytterligere. Dette vil bedre leveringssikkerheten også i Øst-Finnmark.

Vi kjenner per i dag ikke til konkrete forbruksplaner som er store nok til å utløse større nettinvesteringer. Analysen "Kraftsystemet i Finnmark – Analyse av behov og tiltak etter 2020" viser at det er det plass til 50 MW økt forbruk i Øst-Finnmark innenfor N-1. Ved å installere reaktiv kompensering i området kan vi håndtere ytterligere 50 MW, og enda mer om det blir brukt systemvern. Dette er tilstrekkelig for å dekke opp for det vi i dag kjenner til av konkrete forbruksplaner. En utbygging av Skaidi-Varangerbotn nå vil derfor måtte forsvares av gevinsten ved vindkraft alene, såfremt ikke forbruket vokser vesentlig raskere enn de forbruksplanene vi kjenner i dag.

Det er særlig stor usikkerhet knyttet til fremtidig forbruksutvikling i området. Statnett har derfor, parallelt med dispensasjonssøknaden, tatt initiativ til å se nærmere på mulige forbruksbehov som vil kunne gi grunnlag for utbygging. Flere statlige aktører vil være involvert i dette arbeidet det kommende året.

De samfunnsøkonomiske vurderingene våre er beskrevet i den vedlagte analyserapporten. I Øst-Finnmark bidrar gode vindforhold isolert sett til høyere nytte av vindkraft enn andre steder i Norge. Fordelen blir imidlertid dempet av lavere lokale kraftpriser og høyere overføringstap. Med en utbygging av 175 MW vindkraft viser våre beregninger at inntektene over levetiden vil være nær de samlede drifts- og utbyggingskostnadene for selve kraftverkene med de kraftprisprognosene Statnett legger til grunn frem mot 2040. Samtidig er de nødvendige nettinvesteringene høye. En ny 420 kV ledning mellom Skaidi og Varangerbotn koster mellom 2 og 3,5 milliarder kroner. Negative virkninger på natur og miljø kommer i tillegg. Øvrige nyttevirkninger er med den informasjonen vi har i dag lave. I sum gir dette en negativ samlet samfunnsøkonomisk lønnsomhet av nett og vindkraftutbygging i samme størrelsesorden som kostnadene for nettet.

En rekke usikkerhetsmomenter kan påvirke den samfunnsøkonomiske lønnsomheten, både i positiv og negativ retning. Forutsetter vi at det ikke kommer noen vesentlig økning i forbruket, og at kun vindkraften som allerede har konsesjon blir bygd ut, er det imidlertid vanskelig å se for seg noe scenario der det blir lønnsomt å bygge ut Skaidi-Varangerbotn på 420 kV. En viktig årsak til dette er at de forholdene som eventuelt kan gjøre det mer lønnsomt å bygge ut vindkraft i Øst-Finnmark, som eksempelvis et høyere europeisk kraftprisenivå, billigere vindturbiner og lavere avkastningskrav, også

¹ <http://www.statnett.no/PageFiles/1897/Dokumenter/Melding/Melding%20Skaidi-Varangerbotn%20201006.pdf>

² <http://www.statnett.no/Nettutvikling/Kraftsystemet-i-Finnmark/>

vil gjøre det mer lønnsomt å bygge ut vindkraft andre steder i Nord-Norge og de nordlige delene av Sverige og Finland. Dette vil dempe de lokale prisene og redusere en mulig oppside.

Basert på dette mener Statnett det ikke er samfunnsmessig rasjonelt å bygge Skaidi – Varangerbotn nå, og søker derfor dispensasjon fra tilknytningsplikten.

Vindkraftaktører kan få nettilknytning hvis situasjonen endrer seg

Nytt, større forbruk kan gjøre det mulig å knytte til mer vind:

- Stort, nytt forbruk som overstiger N-0-kapasiteten vil utløse behov for nytt 420 kV nett inn til Øst-Finnmark. I det tilfellet vil Statnett sannsynligvis søke konsesjon på Skaidi-Varangerbotn, med mindre vurderingene som gjøres i nordisk samarbeid har kommet videre og forsterkning mot Finland vurderes som en mer aktuell løsning.
- Vi utelukker ikke at 420 kV blir vurdert som løsning også hvis forbruksplaner overstiger N-1. Her må vi imidlertid utrede om mindre tiltak eller alternativer til nett kan være mulige løsninger. Nye helhetsvurderinger av 420 kV kan også bli aktuelt i forbindelse med tilstandsvurderinger og behov for reinvesteringer.
- Nettilknytning av mer vind kan også bli aktuelt uten nytt 420 kV nett. Mindre tiltak for å legge til rette for forbruksøkninger utover kapasiteten i dagens nett vil også kunne legge til rette for tilknytning av mer vindkraft. Hvor mye vindkraft dette vil legge til rette for er for tidlig å si. Det vil avhenge av plassering av forbruket, hvilke tiltak som blir aktuelle og type forbruk, for eksempel om det er fleksibelt.

Statnett har tatt initiativ til å se nærmere på mulige forbruksbehov som vil kunne gi grunnlag for utbygging. Vi vil gjøre en oppdatert vurdering av behovet for nettfosterkninger i etterkant av denne prosessen, trolig i mars 2019.

På lengre sikt kan det også bli lønnsomt å bygge nett for vindkraft alene. Dette vil i så fall innebære en mer storskala utbygging av både vindkraft og nett, eksempelvis i form av en ledning til Finland i tillegg til Skaidi-Varangerbotn. Det er ikke gjort en samfunnsøkonomisk analyse av store vindkraftvolumer (utover 300 MW). En større utbygging av vindkraft i Finnmark må sees i en større nordisk sammenheng. Statnett samarbeider derfor med Svenska Kraftnät og Fingrid, og vil i løpet av 2019 komme med en ny nordisk nettplan der vi blant annet ser på økt kapasitet mellom Finnmark og Finland. Nasjonal ramme for vindkraft på land kan også gi viktige avklaringer om forholdet mellom vindkraftressurser og nettinvesteringer. NVE skal levere sin vurdering til OED innen utgangen av 2018. Vi er i dialog med NVE om vår leveranse til dette arbeidet.

Statnetts anlegg må klassifiseres og tarifferes i henhold til gjeldende regelverk til enhver tid. Med dagens regelverk er det ikke adgang til å kreve anleggsbidrag i transmisjonsnettet. Det betyr at eventuelle økninger i tariffen i all hovedsak blir veltet over til alminnelig forbruk. Olje- og energidepartementet har bedt NVE vurdere anleggsbidrag i masket nett. Statnett er kjent med at NVE vurderer å fremme forslag til regelverksendringer i løpet av relativt kort tid. Eventuelle endringer i regelverket kan innebære at produsentene må betale en høyere kostnad enn det dagens tariffregelverk legger opp til.

Statnett jobber kontinuerlig for å utnytte kapasiteten i eksisterende nett bedre. Fremtidige endringer i driften av eksisterende nett vil kunne påvirke ledig kapasitet til mer vindkraft.

Statnett vil varsle aktører og NVE hvis grunnlaget for en dispensasjon endrer seg og det blir aktuelt å gå videre med nettinvesteringer som muliggjør tilknytning av ytterligere vindkraft.

Med vennlig hilsen

Håkon Borgen
Konserndirektør

Teknologi og utvikling

Brevet er elektronisk godkjent og sendes derfor uten signatur

Kopi: VARANGER KRAFT AS, Finnmark Kraft AS